

PEDAGOGIK REFLEKSIYA VA O'Z FAOLIYATINI BAHOLASH

Shopo'latov Ashurali Akbarovich

Sobirova Faxrigul Faxriddinovna

Termiz davlat pedagogika institute talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik refleksiya tushunchasining mohiyati, o'qituvchi faoliyatidagi ahamiyati hamda o'z faoliyatini baholashning zamonaviy yondashuvlari ilmiy jihatdan tahlil etilgan. Refleksiya o'qituvchining kasbiy rivojlanishida, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishida va shaxsiy o'sishini ta'minlashda muhim omil ekanligi ko'rsatib berilgan. Maqolada o'z faoliyatini baholashning asosiy usullari va pedagogik refleksiya madaniyatini shakllantirish yo'llari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: refleksiya, o'zini baholash, pedagogik faoliyat, o'qituvchi mahorati, o'z-o'zini rivojlantirish, tahlil, kasbiy kompetensiya, reflektiv fikrlash, monitoring.

Zamonaviy ta'lim jarayoni o'qituvchidan faqat bilim va ko'nikma emas, balki o'z faoliyatini tahlil qila bilish, o'zini baholash, xatolardan to'g'ri xulosa chiqarish kabi reflektiv ko'nikmalarni ham talab qiladi.

Refleksiya — bu insonning o'z fikrlari, xatti-harakatlari, qarorlari va natijalarini ongli ravishda tahlil etish, o'z faoliyatini takomillashtirishga intilish jarayonidir.

Pedagogik refleksiya o'qituvchi faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, u o'qituvchiga o'z dars jarayonini tanqidiy ko'z bilan baholash, o'quvchilarning ehtiyoj va imkoniyatlarini chuqur anglash, o'zining pedagogik usullarini takomillashtirish imkonini beradi.

Shunday qilib, refleksiya — o'qituvchi mahoratini oshiruvchi, o'zgarish va yangilanishni boshqaruvchi asosiy mexanizmdir.

Asosiy qism

1. Pedagogik refleksiya tushunchasi va mohiyati

“Refleksiya” (lot. reflexio — orqaga qaytish, fikr yuritish) — insonning o'z fikrlari, his-tuyg'ulari va faoliyatiga tahliliy yondashuvi, ularni baholash qobiliyatidir.

Pedagogik refleksiya esa — bu o‘qituvchining o‘z faoliyatini, dars jarayonini, o‘quvchilar bilan muloqotini, qo‘llagan metod va texnologiyalarini tahlil qilib, ularni takomillashtirishga yo‘naltirilgan ongli jarayondir.

Refleksiyaning asosiy maqsadi — o‘qituvchining kasbiy o‘sishini ta’minlash va ta’lim sifatini oshirishdir.

Reflektiv pedagog har doim o‘z faoliyatiga tanqidiy qaraydi, darsdagi muvaffaqiyat va kamchiliklarni tahlil qilib, keyingi ishlarida ularni hisobga oladi.

2. Pedagogik refleksiyaning turlari

O‘qituvchining reflektiv faoliyati quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

- Kognitiv refleksiya – bilim va o‘qitish mazmunini tahlil qilish;
- Emotsional refleksiya – o‘z hissiy holatini anglash, darsdagi psixologik muhitni baholash;
- Kommunikativ refleksiya – o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqotni tahlil qilish;
- Kasbiy refleksiya – o‘z kasbiy kompetensiyasini, mahoratini va pedagogik madaniyatini baholash.

Bu turlar o‘qituvchining umumiy kasbiy o‘sishini har tomonlama ta’minlaydi.

3. Pedagogik refleksiya bosqichlari

Pedagogik refleksiya jarayoni ketma-ket bosqichlarda amalga oshadi:

1. Tayyorlov bosqichi – o‘qituvchi o‘z faoliyatini tahlil qilish maqsadini aniqlaydi.
2. Kuzatish bosqichi – o‘quv jarayonini, darsdagi vaziyatni, o‘quvchilarning reaksiyasini kuzatadi.
3. Tahlil bosqichi – darsdagi yutuqlar va kamchiliklarni aniqlaydi, sabablarini o‘rganadi.
4. Baholash bosqichi – o‘z faoliyatini baholaydi, natijalarni umumlashtiradi.
5. Rejalashtirish bosqichi – keyingi darslarda yaxshilash yo‘llarini belgilaydi.

Bu bosqichlarning uyg‘unligi o‘qituvchining reflektiv madaniyatini shakllantiradi.

4. O'qituvchining o'z faoliyatini baholash usullari

O'qituvchi o'z faoliyatini baholashda turli metodlar va vositalardan foydalanadi:

- O'z-o'zini tahlil qilish varaqasi – darsni rejalashtirish va o'tkazish jarayonida o'zini baholash mezonlari (maqsadga erishish, usullar samaradorligi, o'quvchi faolligi va h.k.) yoziladi;
- Reflektiv kundalik – har bir darsdan so'ng o'z fikr va tahlillarini yozib borish;
- So'rovnoma va fikr-mulohaza – o'quvchilarning fikrini bilish orqali o'z ishini baholash;
- Videoanaliz – o'qituvchi o'z darsini videoga olib, keyin tahlil qiladi;
- Hamkasblar ekspertizasi – boshqa o'qituvchilarning fikr va tavsiyalarini olish.

O'z faoliyatini muntazam tahlil qilish o'qituvchini o'zini takomillashtirishga, yangiliklarga ochiqlikka undaydi.

5. Pedagogik refleksiya madaniyatining ahamiyati

Refleksiya madaniyati o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining ajralmas qismidir. U o'qituvchining quyidagi sifatlarini shakllantiradi:

- o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashish;
- tanqidiy fikrlash va tahlil qilish;
- yangiliklarni o'zlashtirishga tayyorlik;
- o'zini rivojlantirishga ehtiyoj sezish;
- shaxsiy pedagogik falsafa va qarashlarni shakllantirish.

Pedagogik refleksiya o'qituvchini "ta'lim beruvchi"dan "o'rganuvchi"ga aylantiradi — ya'ni o'qituvchi o'zi ham doimiy o'quvchi sifatida o'sishda davom etadi.

6. Refleksiv yondashuvning zamonaviy talqini

Bugungi kunda refleksiya o'qituvchi faoliyatida quyidagi zamonaviy yondashuvlar bilan uyg'unlashmoqda:

- Kompetensiyaviy yondashuv – o'qituvchi o'z malakasini kompetensiyalar orqali tahlil qiladi;

- Innovatsion yondashuv – yangi texnologiyalarni qo'llashda o'z natijalarini baholaydi;
- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – har bir o'quvchi bilan ishlash samaradorligini tahlil etadi;
- Kollektiv refleksiya – pedagogik jamoada birgalikda tahlil va o'zaro fikr almashish orqali rivojlanish.

Bunday yondashuvlar refleksiyani nafaqat individual, balki tizimli jarayon sifatida qarash imkonini beradi.

Pedagogik refleksiya — bu o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini anglash, baholash va takomillashtirish jarayonidir. U o'qituvchini doimiy o'zgarish, o'sish va yangilikka intilishga undaydi.

O'z faoliyatini muntazam tahlil qilish o'qituvchiga dars jarayonini yanada samarali tashkil etish, o'quvchilarning ehtiyojini chuqurroq tushunish va ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi.

Demak, refleksiya — bu o'qituvchining ichki o'sish mexanizmi bo'lib, u professional muvaffaqiyatning kalitidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hasanboyeva O. Pedagogik refleksiya va o'qituvchi faoliyati tahlili. – Toshkent: TDPU, 2022.
2. Ziyomuhamedov B., To'raqulov U. Pedagogik mahorat va kasbiy rivojlanish. – Toshkent, 2021.
3. To'raeva S. Refleksiya va o'z faoliyatini baholash metodikasi. – Toshkent: Fan, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847-sonli Farmoni. "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi". Toshkent, 2019.
5. Qodirova F. Refleksiv o'qituvchi modeli va innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Pedagogika jurnali, 2023.